

h o w

t o

a r c h i v e

Waarvoor gebruik ik
mijn archief?

Waaruit bestaat mijn archief?

Waar begin ik?

Wat wil ik met mijn archief
in de toekomst?

B e t t e r

VOOR ONTWERPERS EN MAKERS

netwerk archieven design en digitale cultuur

Ontwerparchieven bieden inzicht: in de maatschappelijke context van ontwerpen, de positie van ontwerpers, de ontwikkeling van hun werk en nieuwe toepassingen van technieken of materialen. Archieven bieden toegang tot het verleden én bevatten kennis voor de toekomst. Daarvoor moeten ze wel bewaard worden, en toegankelijk zijn.

Omdat er in Nederland niet één centrale organisatie is die zich ontfermt over het ontwerperfgoed, hebben meerdere organisaties zich in 2021 verenigd in het Netwerk Archieven Design en Digitale Cultuur (NADD). Het netwerk maakt zich sterk voor kennisdeling rondom archiveren, maakt ontwerparchieven zichtbaar en werkt aan een digitale infrastructuur om de verspreide archieven centraal toegankelijk te maken. Daarnaast vraagt het NADD via het Seeking Shelter-programma aandacht voor het beheer en behoud van bedreigde ontwerparchieven.

NADD bestaat uit meer dan 45 partners: grote en kleine erfgoedinstellingen die archieven beheren, ontwerpers, beroepsorganisaties, onderwijsinstellingen en experts op het gebied van ontwerp.

h o w

t o

JIJ, DE ARCHIVARIS!

Om maar meteen met de deur in huis te vallen: archiveren doe je al. Archiveren is het verzamelen en bewaren van informatie op een dusdanige manier waardoor het nu en ook later bruikbaar is voor verschillende doeleinden. In dit handboek zet je de eerste stap in jouw persoonlijke archieftraject. Je bepaalt de omvang van je archief, wat er wel en niet in thuis hoort en scheidt (kwaliteit)kaders.

Soms is er al een concreet doel, bijvoorbeeld een project inzichtelijk opslaan voor een toekomstige tentoonstelling, of de opgedane kennis in het werkproces delen met anderen. Vaak weet je nu nog niet waarvoor je je archief straks nodig gaat hebben. Waar begin je dan?

a r c h i v e

Dit handboek is voor jou als ontwerper of maker bedoeld. Voel je dus vrij om er in te schrijven, werken en het vooral op jouw manier te gebruiken. Wil je de werkbladen later opnieuw gebruiken of werk je liever digitaal? Dan kan je ze altijd opnieuw downloaden (en eventueel printen) via:

<https://nadd.network/activiteiten/delen-van-kennis-en-middelen>

Waar begin ik?

Wat wil ik met mijn archief in de toekomst?

B e t t e r

VOOR ONTWERPERS EN MAKERS

**‘EEN ARCHIEF
MOET EERLIJK EN
TRANSPARANT ZIJN
EN HET ZOU
VERBANDEN MOETEN
LATEN ZIEN.’
Borre Akkersdijk
(textielontwerper)**

**‘HET IS BIJNA EEN
PERSOONLIJK
DAGBOEK DAT
ARCHIEF:
WAAR WAS IK OP
WELK MOMENT,
WAT GEBEURDE ER?’
Lies Ros
(grafisch vormgever)**

LEVENDE ARCHIEVEN

Bij het horen van het woord archief denken we al gauw aan iets uit het verleden. Iets dat al geweest is, en nu te ruste is gelegd. Dat het archief in eerste instantie een inactieve connotatie oproept is niet heel gek. Immers, het archief biedt ons toegang tot werk en werkprocessen die we eerder hebben doorlopen. Maar welbeschouwd is het archief een levend iets dat gevoed moet blijven worden. Zie het als een organisme dat continu in beweging is en waar je voor moet zorgen. Wie dat doet, zal ervaren dat het archief niet alleen helpt met terugkijken, maar ook stimuleert met vooruitblikken.

YOU ARE IN CHARGE!

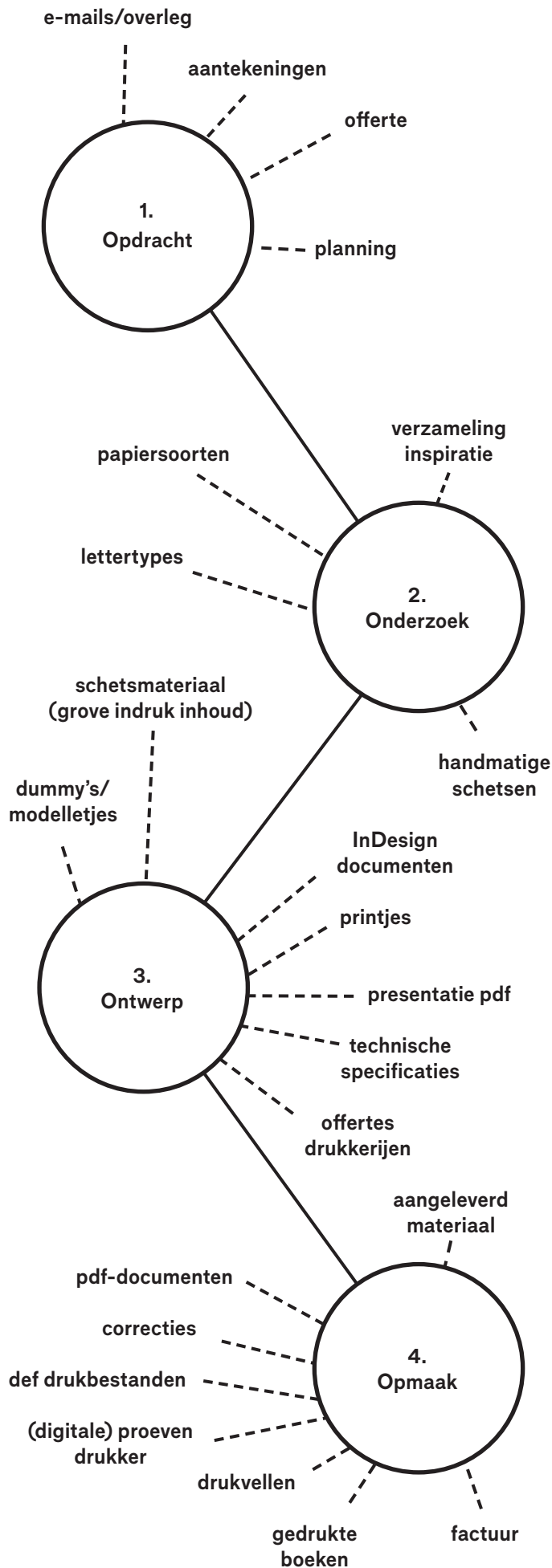
Goed nieuws. Buiten een aantal wettelijke verplichtingen*, bepaal je als privaatrechtelijk persoon of organisatie grotendeels zelf de samenstelling en waarde van je archief of collectie. Maar wat bewaar je nou eigenlijk? Wanneer is iets belangrijk? Houd als richtlijn aan dat de documenten die je tot je archief rekent te maken hebben met een project of eindontwerp. Vaak is dat omvangrijker dan je in eerste instantie denkt.

WERKPROCES IN KAART BRENGEN

Een goed archief stelt je in staat het ontwerpproces later weer te reconstrueren. Bedenk eerst welke documenten te maken hebben met een project of eindontwerp. Welke keuzes zijn tijdens het werkproces gemaakt? Hoe zag de workflow eruit? Van aantekeningen en schetsen, moodboards of wireframes, tot screenshots en samples; alles begint met het in kaart brengen van het werkproces. Zo kom je erachter welke documenten en objecten belangrijk zijn om te behouden. Denk daarbij fysiek én digitaal: welke stappen zeggen iets wezenlijks over de totstandkoming van het eindontwerp?

* Bedrijven en zelfstandigen moeten hun administratie zeven jaar bewaren. Dit staat in de wet. Er zijn ook gegevens die een bedrijf 10 jaar moet bewaren. Op de website van de Belastingdienst staat welke administratieve gegevens je moet bewaren en hoe lang.

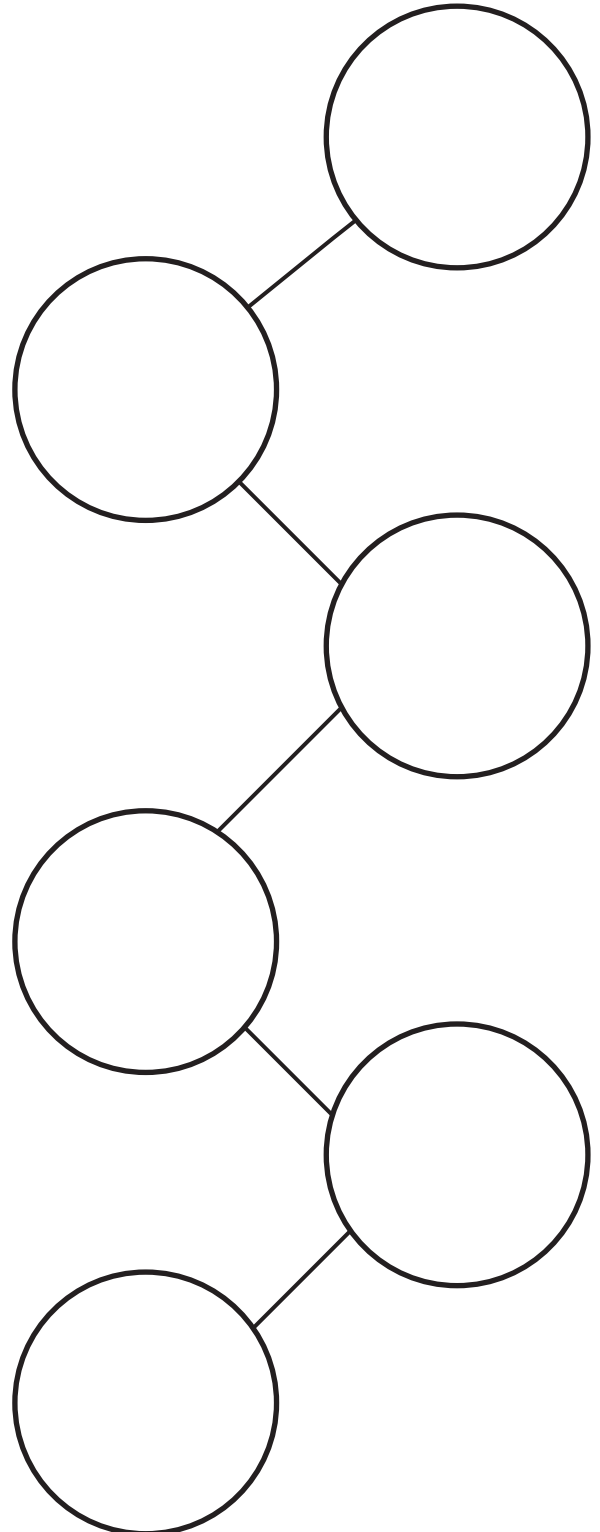
Voorbeeld werkproces grafisch ontwerper

oefening

WAT BEWAAR IK?

Welke informatie is voor jouw praktijk relevant om te bewaren? Beschrijf eerst alle stappen uit jouw werkproces. (Zie het voorbeeld hiernaast). Schrijf vervolgens naast de cirkels de documenten of objecten die uit deze fasen voortkomen. Wat valt je op? Welke keuzes zijn van belang geweest? Markeer nu de elementen die beslist in jouw archief thuishoren.

ARCHIEFAMBITIE

Je archief kan vele doeleinden hebben, uiteenlopend van naslagwerk tot inspiratiebron of tentoonstellingsmateriaal. Waarvoor gebruik jij je archief op dit moment? (Vink af en vul aan)

- ☐ als naslagwerk
- ☐ als inspiratiebron
- ☐ voor administratieve doeleinden
- ☐ voor het maken van nieuw werk
- ☐ om te laten zien aan anderen
- ☐ als onderzoeksbron
- ☐ om een publicatie mee te maken
- ☐ voor educatie
- ☐ om een tentoonstelling mee te maken
- ☐ _____
- ☐ _____

Als het goed is heb je in de eerdere oefening helder gekregen waar jij je archief nu voor inzet. Nu dagen we je uit om vrij te denken. Waar zou jij, in de ideale situatie, je archief nog meer voor willen gebruiken?

- ☐ _____
- ☐ _____

IK HEB TOCH GEEN ARCHIEF NODIG

We durven te stellen dat iedere maker en ontwerper gebaat is bij een goed archief. Het biedt inzichten, inspireert jezelf en anderen, en helpt bij het verwezenlijken van je ambities.

Voordat je met je archief aan de slag gaat is het handig om je doelstellingen, visie en ambitie op papier te zetten. Wat wil jij met je archief bereiken? Waar wil je het voor inzetten? Voor wie en waarom ga je met je archief aan de slag? Gebruik de oefening hiernaast om je archiefambitie helder te krijgen.

Een aantal mogelijke toepassingen:

NASLAGWERK

Helderheid over het ontwerpproces

Tijdens elk ontwerpproces heb je in verschillende fases te maken met andere partijen. Objecten, documenten, of ontwerputingen die tijdens dat proces tot stand komen maar niet onderdeel uitmaken van het eindontwerp, zijn mogelijke kandidaten voor het archief. Ook, of wellicht juist elementen die de eindstreep bij het specifieke project niet gehaald hebben, kunnen in de toekomst van waarde zijn.

Kennis over het ontwerpproces zakt weg naargelang de tijd verstrijkt. Het archief maakt het dan mogelijk om het ontwerpproces te reconstrueren. En in het ongelukkige geval van geschillen of malversaties is het van belang dat je een zaak juridisch goed kunt onderbouwen. Voorwerk voorkomt hoofdpijn.

ONDERZOEKSBRON

Draag je kennis over op toekomstige generaties

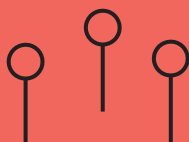
Archivering is ook van belang voor eventueel toekomstige onderzoek naar ontwerparchieven. Is het werk op een later moment relevant voor onderzoek? Die vraag is nu waarschijnlijk lastig te beantwoorden maar wanneer er geen archiefmateriaal is, ontbreekt de bron die iets vertelt over het product en het ontwerpproces. Vermoed je dat het werk voor volgende generaties een specifieke relevantie heeft, dan is het een extra reden om je archief nu op orde te krijgen. Daarnaast voegen alle afzonderlijke ontwerp- en digitale archieven iets wezenlijks toe aan de ontwerpgeschiedenis van Nederland. Wanneer steeds meer ontwerpers en digitale cultuurmakers zelf archieven bij gaan houden, ontstaat het beeld van een gedistribueerd netwerk van archieven.

INSPIRATIEBRON

Voor nieuwe verbanden en ingevingen

Je kan je archief opstellen met als doel een inspiratiebron te zijn voor jezelf of andere makers. Een archief kan je helpen om dwarsverbanden in je werkwijze en ontwerpen te ontdekken, of je laten leren van eerdere keuzes of eventuele misstappen.

TENTOONSTELLINGSMATERIAAL

Praten met een groter publiek

Het archief kan waardevolle context bieden aan jouw werkpraktijk. Vind je het belangrijk dat jouw archief door een breed publiek kan worden gezien? Richt jouw archiveringstraject dan zo in dat een curator, conservator of onderzoeker het archief efficiënt kan inzien. Een archief kan gebruikt worden als contextualisering van je oeuvre als maker in een museale omgeving. Het publiek krijgt op deze manier inzicht in het ontwerp-proces en de keuzes die je hebt gemaakt in de totstandkoming van een ontwerp. Een archief dat op deze wijze is ingericht kan ook inzicht geven in de sociaal maatschappelijke of historische context waarin jij je als maker bevond. Past dit bij je archiefambitie? Er zijn specifieke richtlijnen voor het ordenen van je archief zodat museale instellingen, onderzoekers of conservatoren een goed beeld krijgen van jouw werkpraktijk.

De citaten komen uit de podcastserie *Archives at Risk* en de video's van *Archives at Risk: Seeking Shelter*.

Beluister de afleveringen:
<https://nadd.network/artikelen/archives-at-risk-podcast>

Bekijk de video's:
<https://nadd.network/search/seeking-shelter>

**'HET ARCHIEF VAN
DEBRA SOLOMON
IS EEN HERINNERING
AAN DE INTERNET-
CULTUUR UIT DE
LATE JAREN
NEGENTIG.'
Haitan Ma
(conservator)**

COLOFON

PROJECTLEIDING: Eline de Graaf, Brigitte Jansen
TEKST EN ONDERZOEK: Eva Langerak, Alexandra Onderwater
REDACTIE: Alexandra Onderwater
VERTALING: Jack Eden
PROOFREADING: Laura Grimm, Nicole Martens
PRODUCTIE: Christie Bakker
GRAFISCH EN REDACTIONEEL ONTWERP: Meeusontwerpt
MET BIJDRAGEN VAN: Emily Wijns, Ashna Wiegerink
BEELD OMSLAG: Luc Schraauwers
PRINT PRODUCTIE: Booxs

h o w t o a r c h i v e B e t t e r

In dit katern ontdek je wat archiveren inhoudt en wat voor jou relevant is om te bewaren. Waarom is archiveren belangrijk? Wat kun je wél doen als je tijd of budget beperkt is? Wat heb je er eigenlijk aan? En hoe blijft beter archiveren ook op lange duur haalbaar?

How to archive better is een bescheiden DIY-gids met praktische informatie en heldere tips die ontwerpers en makers op weg kunnen helpen bij het archiveren van hun werk. Beter archiveren blijkt niet zo moeilijk als het lijkt. Ontdek zelf hoe het een stimulerend en natuurlijk onderdeel van de ontwerppraktijk kan vormen.

**‘IK BEWAAR ALLES WAT IK
ZELF GEMAAKT HEB,
OOK ALS IK HET
LELIJK VIND.’**

Lies Ros
(grafisch vormgever)

**‘HET ZIJN EIGENLIJK
EEN SOORT
RELIKWIEËN VOOR ONS,
TIJDSCAPSULES,
DIE WE BEHANDELEN
MET HEEL VEEL ZORG.’**

Roel Wouters,
studio Moniker
(interactief ontwerper)